

TRIBUNA

La creu universal de Gaudí i Dalí

Patronat de la Fundació
Joan Maragall

En temps de conflicte, de patiment i d'incertesa som especialment a prop de l'experiència de la Creu, en un doble sentit: com a consciència lúcida de la victòria de la mort, el dolor i la injustícia sobre tants innocents, i com a esperança determinada i activa que això no sigui l'última paraula de la història. Religiosament, aquesta experiència és encara més universal en l'esperança, perquè nosaltres ja no podem fer res pels perdedors difunts, mentre que Déu, fora dels límits de la temporalitat, els pot rescabalar i salvar, acollir i fer justícia.

La reflexió sobre la Creu, en el doble sentit religiós de Passió i de Resurrecció, i el doble sentit humà de derrota i d'esperança, és central en Setmana Santa i Pasqua, i encara més si són temps de guerra i dolor per a tanta gent. Aquí, com a reflexió en temps pasqual, ens referim a la representació de la Creu en Gaudí i en Dalí, com a il·lustració concreta de com l'art pot intentar expressar l'anhelada universalitat de la salvació.

Gaudí i Dalí són molt diferents: Gaudí, creient convençut i molt arrelat al país; Dalí, desarrelat, iconoclasta i histriònic, intel·lectualment insaciable i juganer. Tant Gaudí com Dalí representen la creu en les tres direccions de l'espai. Gaudí posa aquesta creu tridimensional en la cúspide de les torres d'alguns dels seus edificis (Bellesguard, de 1900; Parc

XAVIER CERVERA

Maqueta de la Creu de Gaudí

Güell, de 1903; Casa Batlló, de 1904; la futura torre de Crist de la Sagrada Família, ...). Això permet que des de qualsevol angle d'observació es vegi la forma de la creu, cosa que, combinada amb l'altura del seu emplaçament, li dona un màxim de visibilitat i d'irradiació.

D'altra banda, després de la Segona Guerra Mundial, Dalí es va interessar en la religió –no sabem amb quina profunditat i sinceritat, però no som qui per jutjar-ho; vegeu, per exemple, Daniel Giralt Miracle, *Dalí reverent i irreverent*, 2005, i Bernard J Durand, *Dalí y Dios: ¿un encuentro que no fue?*, 2008–. En concret, té dues representacions molt

conegudes de Crist a la Creu: la de 1951, inspirada en la del Crist de Sant Joan de la Creu (al Museu Kelvingrove de Glasgow), i la de 1954, Gala mirant el Crist en una creu hiperbúbrica (Museu Metropolità d'Art de Nova York).

La creu hiperbúbrica té, com la de Gaudí, tres eixos (com la creu que apareix en una fotografia de Dalí feta per Francesc Català Roca el 1953), en lloc dels dos clàssics, però els braços de la creu estan formats per cubs en lloc dels troncs piramidals arrodonits de la creu de Gaudí. En la pintura de 1954, en lloc del cub del davant hi ha el Crist, no clavats sinó suspès en l'aire, ingràvid. En aquesta representació conflueixen la creu tridimensional de Gaudí i les majestats romàniques (la majestat Batlló, la de Beget, la de Caldes de Montbui...), en què no s'exalta el patiment de Crist sinó el seu triomf.

Anem ara a la reflexió espiritual que ens poden suggerir aquestes creus. Es diu que la Creu comunica la verticalitat del cel amb l'horitzontalitat de la terra, i transmet a aquesta l'acció salvadora divina. En la visió de Gaudí, la Terra és representada amb dos eixos horitzontals, en lloc d'un sol eix, cosa que suggereix un eixamplament de l'acció de Crist a totes les cultures de la Terra, una irradiació de la Creu en tots els sentits.

Les creus de Dalí que hem esmentat tenen una dimensió còsmica explícita: leviten en l'espai. La inspirada en el dibuix de Sant Joan de la Creu té com a fons inferior la badia de Port Lligat. La creu hiperbúbrica també té un fons còsmic, i Gala com a contempladora única, absorta en la visió del Crist. La creu hi-

perbúbrica està composta per set cubs en l'espai, a diferència d'una creu crega, formada per cinc quadrats en un pla. La referència matemàtica suggereix un Crist vinculat a la racionalitat profunda de les lleis de la Creació, i parla de la relació entre fe i ciència, tema, el de la ciència, que sempre va interessar a Dalí.

Així, les creus de Gaudí i de Dalí poden suggerir, cadascuna a la seva manera, la dimensió desbordant, còsmica i universal de la salvació, en la línia del que llegim a la *Primera Carta als Colossencs* 1,15-20. Avui, que anem desco-

Les creus de Gaudí i de Dalí porten a la dimensió desbordant i còsmica de la salvació

brint les diferents dimensions de la vida, aquesta visió resulta especialment suggeridora. I avui, que ens revoltam contra la prepotència i la infàmia de tantes guerres, desitgem amb especial avidesa una salvació universal, no tan sols en una pau mundial futura, encara per construir, sinó també per a totes les víctimes innocents del passat.

Informació elaborada per: David Jou, Jaume Dantí, Núria Iceta, Jaume Angelats, Francesc Torralba, Mar Pérez, Mar Rosàs, Margarita Mauri; emèrits: Pere Lluís Font, Josep Maria Carbonell, Antoni Matabosch i Miquel Calsina (director de *Qüestions de Vida Cristiana*)